

їх адекватного перекладу. У сфері юридичного перекладу лише віднедавна розпочалися систематичні дослідження. Розвиток права Європейського Союзу невідворотно прискорює обговорення питань юридичного перекладу. Проте в Україні обмаль спеціальної літератури, мало спеціальних словників, праці зарубіжних правників перекладаються рідко, а такі переклади могли б сприяти формуванню відповідної бази еквівалентних термінів та юридичних виразів українською мовою й навпаки (Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. 2004. – С. 576).

Каліцева О. В.

*Миколаївський комплекс Національного університету «Одеська юридична академія»,
викладач кафедри гуманітарних дисциплін*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЮРИДИКО-ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

В умовах збільшення обсягу законотворчості, активного впровадження нового законодавства в життя держави постає нагальна необхідність дослідження юридико-лінгвістичних особливостей текстів нормативно-правових актів, пошуку шляхів удосконалення їх інтерпретації, напрацювання практичних рекомендацій.

Правотворчість як один зі специфічних різновидів юридичної діяльності полягає у розробленні, вдосконаленні, запровадженні, зміні чи скасуванні норм права у формі загальнообов'язкових правових приписів. На сучасному етапі розвитку суспільства правові норми можуть існувати лише у словесній (мовно-знаковій) формі. Правові ідеї, знання і приписи втілюються саме у вербально-синтаксичних конструкціях, а тому мова, її ресурси й можливості є надзвичайно важливими для права. «Ступінь влади над мовою» (О. Потебня) є важливим і суттєвим, хоча, безперечно, не єдиним показником інтелектуального рівня та загальної культури законодавця.

Правильне і ефективне застосування будь-якого закону багато в чому залежить від точності наведених у ньому положень та формулювань, чіткості вжитих понять і термінів (Савонюк Р. Щодо термінів і понять Кримінально-процесуального кодексу України / Р. Савонюк // Право України. – 2004. – № 2. – С. 99). На жаль, довготривале функціонування в українському законодавстві й судочинстві російської мови нині зумовлює неузгодженість термінів, що може призводити до комунікативної неточності, невинуватості.

Питання про необхідність ретельної роботи над стилем і мовою законодавства порушується науковцями здавна. Так, ще в 1927 – 1931 рр. на сторінках радянських журналів проводилася жвава дискусія з цього питання, а в юридичних періодичних виданнях обґрунтовувалося чимало цінних пропозицій з удосконалення зовнішнього оформлення законів (Керимов Д. А. Культура і техніка законотворчості / Д. А. Керимов. – М.: Юрид. лит., 1991. – С. 90). На потребу нагального впорядкування україномовного поняттєвого апарату юриспруденції неодноразово звертали увагу сучасні українські мовознав-

ці та юристи: О. Сербенська, Г. Онуфрієнко і Н. Руколянська, С. Головатий, Ю. Зайцев, І. Усенко, Н. Артикуца, Ю. Прадід, О. Юрчук, Б. Стецюк, І. Гумовська, С. Кравченко, В. Демченко та М. Леоненко, І. Кочан і А. Токарська, а також Г. Іжакевич, О. Копиленко, В. Радецька, В. Сімонок, З. Тростюк та ін.

Огляд досліджень зумовлює необхідність подальшого детального вивчення української правничої мови, оскільки актуальною залишається потреба багатоаспектного системного аналізу всіх складників лексичної системи української мови, особливостей їх структурних взаємозв'язків та функціонування.

Логічність викладу нормативно-правового акту, точність формулювань, ясність та зрозумілість можуть бути забезпечені при дотриманні певних вимог до мови закону як способу викладу юридичних норм відповідно до певних мовних правил. З одного боку, правові норми мають бути виписані професійною юридичною мовою, з іншого – мають бути викладені мовою, зрозумілою для більшості користувачів (оскільки закон впливає на життя мільйонів людей, які не є юристами), тобто мовою, доступною для всіх.

Вирішити таку двоєдину проблему та виключити багатозначність можна з допомогою чітко визначених юридичних термінів звичайними мовними конструкціями.

В Законі України «Про звернення громадян» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, N 47, ст.256) можемо знайти яскравий приклад тавтології – визначення одного поняття через інше, а потім навпаки – другого через перше (статті 3. Основні терміни, що вживаються в цьому Законі).

«Під зверненнями громадян слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

Пропозиція (зауваження) – звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява (клопотання) – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності.

Клопотання – письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо».

Можемо навести також приклад невдалої спроби застосувати в нормі вичерпний перелік випадків заборони відмови.

«Стаття 7. Заборона відмови в прийнятті та розгляді звернення

Звернення, оформлені належним чином і подані у встановленому порядку, підлягають обов'язковому прийняттю та розгляду.

Забороняється відмова в прийнятті та розгляді звернення з посиланням на політичні погляди, партійну належність, стать, вік, віросповідання, національність громадянина, незнання мови звернення».

Частина перша цієї статті дає більш точне і широке регулювання, ніж перша та друга частина разом.

Така ілюстрація дозволяє зробити висновок, що закон «Про звернення громадян» підготовлено не досить ретельно, з пушенням вимог до мови законодавства.

Вирішення проблем правотворчої культури, забезпечення високої якості законодавства, його доступності й зрозумілості, ясності й прозорості, впорядкованості та чіткості, системності й гармонійності з європейським законодавством є надзвичайно важливими, оскільки сприятиме утвердженню України як демократичної, соціальної, правової держави, в якій діють ефективні законодавчі механізми забезпечення принципу верховенства права, законності та правопорядку, дотримання конституційних прав і свобод людини.

Барская А. А.

*Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
преподаватель кафедры германских и романских языков*

ВАРИАТИВНОСТЬ ТЕРМИНОЛОГИИ В ИСПАНСКОМ И ЛАТИНОАМЕРИКАНСКОМ ЮРИДИЧЕСКИХ ДИСКУРСАХ (СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ)

Проблема языковой вариативности является одной из актуальных тем современности. Наибольший вклад в изучение проблемы языковой вариативности на материале испанского языка внес академик Г. В. Степанов, который предложил понятие «национальный вариант» – термин, характеризующий формы национальной речи, которые не обнаруживают резких структурных расхождений, но вместе с тем приобретают автономию, поддерживаемую и осознаваемую в пределах каждой национальной общности (Степанов Г. В. К проблеме языкового варьирования: Испанский язык Испании и Америки. М., 1979).

В Большом Энциклопедическом Словаре можно найти следующее определение национального варианта: «Национальный вариант – термин, характеризующий способ существования и функционирования единиц национального языка и языковой системы в целом. Под этим термином понимают особые социолингвистические объекты (или разновидности), в виде которых существует реально единый язык» (Большой энциклопедический словарь онлайн – Режим доступа: <http://www.vedu.ru/BigEncDic/>). Отталкиваясь от определения национального языка как высшей формы существования языка нации, национальный вариант языка можно охарактеризовать как форму существования единого национального языка в различных социумах, который, однако, выполняет те же функции, что и национальный язык, от которого данный вариант образован. При этом национальный вариант языка неизбежно вбирает в себя весь социально культурный колорит той нации, в рамках которой он существует.

Для определения языковых стандартов испанского языка Испании сначала, как известно, ограничивались критерием использования разговорного языка в высшем об-